

ГЛУХІВСЬКІ НАДГРОБКИ

У статті вводиться у науковий обіг інформація про глухівські надгробки XVIII – початку XX ст., що знаходяться у фондах Глухівського міського краєзнавчого музею, на цвинтарі Спасо-Преображенської та Трьох-Анастасіївської церков, Вознесенському кладовищі м. Глухова, кладовищах Глухівського району, з метою подальших краєзнавчих, генеалогічних досліджень, вивчення історії розвитку каменярства в краї.

Ключові слова: Глухів, Глухівський район, надгробки, опис, стели, хрести, плити, текст викарбуваного напису.

Одним із напрямків сакрального мистецтва є надгробки – твори скульптури чи малі архітектурні форми, що встановлюються на могилах з метою увічнення пам'яті померлого. Фіксація та вивчення надгробків XVIII – поч. XX ст., що збереглися на території Глухова та Глухівського району, дає можливість дати оцінку мистецтву каменотесів, використати отриману інформацію в генеалогічних та краєзнавчих розвідках.

Дослідження даної теми в наш час, а саме кам'яних хрестів та надгробків, розташованих на території глухівського Вознесенського кладовища, було започатковано мистецтвознавцем В.Г. Пуцком [5, 100]. Класифікації та характеристики художніх особливостей витворів каменотесів присвячені роботи В. Малинки [2], П. Кузенка [4], М. Мозира [3].

Метою даної статті є введення у науковий обіг інформації про глухівські надгробки. Інформація, зібрана автором, не є вичерпною. Потребують фіксації та дослідження надгробки на кладовищах Веригіна, Усівки, Нової Греблі, сіл району.

№ з/п	Опис надгробку	Текст викарбуваного напису
Фонди Глухівського міського краєзнавчого музею		
1.	Плита трапецієвидної форми, розмірами 170 x 85 x 65, відлита з металу, із зображенням родового герба Хованських та текстом [1]	В надежде живота вечна-го православно скончавшийся на сем месте почивает князь Георгий Васильевич Хованский сын князя Василия Петровича и княгини Екатерины Петровны рожден 1729 года апреля 13 дня В течении жизни своей служить начал с 1744 лейбгвардии в Преображенском а в 1759-м годе лейбгвардии в конном полках где продолжая ревностную свою службу до чина ротмейстера в армейския полковники в мало-российском Стародубском полку в 1763-м году июля 14 числа пожалован в котором чину имея должность свою с отменным рачением в городе Глухове 1767 года августа 26 числа со всеми христианскими таинствами возвратил душу своему создателю имея от рождения 38 лет 4 месяца и 13 дней

Цвинтар Спасо-Преображенської церкви		
2.	Плита з чорного мармуру, хрест	Статский Советник Борис Анастасиевич Козачек Скончался 15 декабря 1896 г. 65 лет Упокой, Господи, душу раба твоего
3.	Нижня частина стели з чорного мармуру	От мужа Федора Антоновича Янова
4.	Стела з чорного мармуру	Владимир Алексеевич Полторацкий род. 2 Авг. 1892 г. сконч. 2 Июня 1909 г.
5.	Стела з білого мармуру. 3 лицевой стороны ліворуч і праворуч (можливо) місце для фотографії овальної форми в обрамленні троянд	Павел Степанович Спановский Умер 12 сентября 1889 г. Упокой, Господи, душу его (Зі зворотного боку): Приидите ко мне вси труждающиеся и обремененни и аз упокою вы
Цвинтар Трьох-Анастасіївської церкви		
6.	Стела з чорного мармуру, вгорі з білого мармуру, хрест	Жена подполковника Юлия Ивановна Говорун Род. 15 мая 1872 г. Сконч. 29 ноября 1915 г. Упокой, господа, душу ея!
Вознесенське кладовище		
7.	Стела, основа – червоий мармур, вище – чорний мармур	Марія Михайловна Самоквасова 3.01.1909 Приидите ко мне все труждающиеся и обремененные и я упокою вас
8.	Стела із сірого мармуру	Погребено тело отставного полковника Николая Даниловича Самоквасова Родился 9 мая 1850 года Умер 25 октября 1910 года
9.	Стела із білого мармуру	Доктор Александр Васильевич Смаковский Род. 1 Декабря 1862 г. Сконч. 11 Сентября 1910 г.
10.	Стела з відшліфованого граніту	Александр Петрович Бахмацкой родился 5 февраля 1859 г. умер 5 ноября 1909 г.
11.	Плита, дикий камінь із зображенням хреста	Господи, упокой душу усопшего раба Твоего Здесь погребено тело Михайла Прохор. Романова на 26 году от роду умер 20 июня 1854 года
12.	Скульптура у вигляді дерева зі спиланими гілками, в центрі сувій з надписом	Анна Романовна Озерская род. 1832 г. ум. 14 сентября 1903 г. Иван Васильевич Озерский род. 1836 г. ум. 29 июля 1903 г. Господи, прими дух их с миром
13.	Стела з чорного мармуру	Харлампий Гаврилович Голубовский Скончался 21 декабря 1877 года Жития его было 74 года и 10 месяцев
14.	Стела з білого мармуру, барельєф матері з дитиною, овальної форми	Младенец Иоан Терещенко родился 26 августа 1868 г. скончался 22 января 1869 г.
15.	Хрест з дикого каменю	Здесь покоится прах дворянина Ивана Павловича Верещагина Мир праху твоему

16.	Скульптура з дикого каменю у вигляді дерева зі зрізаними гілками Надписи внизу по всім чотирьом сторонам. На сувої епітафія про упокій душі	Василий Иполитович Артамонов 8 июля 1901 года на 64 году жизни Евдокия Георгиевна Артамонова Незабвенной жене от любящего мужа Матрона Никаноровна Артамонова Дорогим родителям от ... сыновей
17.	Хрест, дикий камінь	Иван Никанорович Макецкин умер 9 мая 1909 года на 70 году жизни
18.	Хрест, дикий камінь	От любящих племянников Николай Карлович Колонус умер 27 октября 1900 г.
19.	Стела з дикого каменю	Агафія Марковна Лиштвинова скончалась декабрю 4 дня 1876 г. пожила на свете 68 лет (зліва): Матери (справа): Дети (зі зворотного боку): Мир праху твоему
20.	Хрест з дикого каменю	Младенец Красовский
21.	Стела з граніту	Господи, прими душу его с миром Андрей Михайлович Плужников скончался 17 декабря 1902 г. на 78 году от рождения День ангела 30 ноября Дорогим родителям от признательных детей Помни, Господи, всегда во царствии твоём Варвара Николаевна Плужникова скончалась 24 февраля 1907 г. на 76 году от рождения День ангела 4 декабря
22.	Стела, дикий камінь (на захід від могили)	Мария Григорьевна Козлова Родилась 12 февраля 1896 г. Умерла 18 января 1906 г. Боже милостив буди к ней Помни в Христе царствии Твоём Дорогая Маня! Да будет Воля Господа над тобой
23.	Стела з чорного мармуру, верхня частина втрачена	Антонина Ивановна Грегорович скончалась 28 сентября 1907 г. на 70 году жизни
24.	Стела з чорного мармуру (ідентична попередній)	Екатерина Ивановна Богданович родилась 23 октября 1871 г. скончалась 15 ноября 1890 г.
25.	Стела з білого мармуру, вгорі барельєф жіночого лику	Здесь покотися прах Пульхерии Антоновны Харитоненко уродженой Рамариевой родилась 6 августа 1834 г. скончалась 2 февраля 1864 г. Не умру Но жива буду
26.	Стела з білого мармуру, звалена, вгорі барельєф чоловічого лику	Блажени мертви умираючи в Господе Здесь покотися прах раба Божия Семена Герасимовича Харитоненко родился 24 октября 1818 г. скончался 22 мая 1869 г. и дочери его младенца Анны 11 месяцев

27.	Стела з чорного мармуру	Александра Ивановна Богданович скончалась 30 мая 1876 г. на 34 году жизни
28.	Хрест з дикого каменю, барельєф розп'яття	От признательного зятя Григория Борща Екатерины Ивановны Гдушевой 1910 года
29.	Хрест з дикого каменю, викарбувано хрест та напис «I.X»	... 1788 года ... (інший напис не читається)
30.	Стела з дикого каменю, на зворотному боці свічник у вигляді чаші з 3 свічками	Тут покоится прах Доміана Карповича Андрієвського род. 1892 г. сконч. 28 июля 1914 г. Незабвенному сыну от дорогой матери
31.	Хрест з дикого каменю	Здесь похоронено тело Раба Божия Анатолия Захаровича Омельченко Господи, упокой душу раба Твоего Вечная память тебе добрый сын
32.	Стела з чорного мармуру	Здесь погребена Анастасия Ивановна Голубова Сконч. 31 июля 1866 г. Доброй матери благодарные дети
33.	Хрест з дикого каменю, зображення хреста (мотузочний малюнок), на перетині промені	МАРИЯ
34.	Стела з дикого каменю з зображенням розп'яття	Под сим крестом покоится прах купца Ивана Дмитриовича Кучеренко От любящей семьи родился 1841 года умер 1900 года Господи, прими дух его с миром напис не зберігся
35.	Плита з дикого каменю	напис не зберігся
36.	Плита з дикого каменю	напис не зберігся
37.	Хрест з дикого каменю	напис відсутній
38.	Стела з білого мармуру, верхня частина відсутня	Верочка Форсандер Род. 9 окт. 1893 г. Умер. 16 февр. 1909 г. Спи спокойно дорогая девочка напис не зберігся
39.	Хрест з дикого каменю	напис не зберігся
40.	Хрест з дикого каменю	напис не зберігся
41.	Стела з чорного мармуру, верхня частина відсутня	Под сим камнем погребено тело купеческой дочери Анастасии Георгиевны Беловской родившейся 1842 г. декабря 20 д. скончавшейся 1855 г. августа 4 д.
42.	Стела з чорного мармуру	Сергей Терещенко родился 19 сентября 1864 г. скончался 31 января 1866 г.
43.	Хрест з дикого каменю	табличка з написом втрачена
44.	Хрест з дикого каменю із зображенням хреста, зліва і праворуч зірки, вгорі – зображення падаючого птаха	напис відсутній

45.	Хрест з дикого каменю із зображенням хреста	напис відсутній
46.	Хрест з дикого каменю	Здесь покотися прах младенца Надежды Николая
47.	Хрест з дикого каменю	Здесь покоится прах надворного советника Григория Дмитриевича Киселевич Умер 1901 г. 31 декабря
48.	Гранітний пам'ятник у вигляді дерева зі спиланими гілками з елементами шліфовки, вгорі хрест (бетон, дрібний граніт)	Купец Стефан Севастьянович Пиюк Род. 27 октября 1838 г. Сконч. 27 января 1905 г.
49.	Хрест з дикого каменю	Здесь покотися прах губернского секретаря Михаила А. Алферова родился 1849 г. сентября ... умер 1899 г. ...
50.	Плита з дикого каменю	Под сим каменем покоится прах Р.Б. Иоанна Шовкуленко ... 1810 г. ... 1864 г.
51.	Хрест з дикого каменю, з одного боку – розп'яття, зірка у вигляді квітки, з іншого – хрест та шестикутна зірка	Напис відсутній
52.	Хрест з дикого каменю	Здесь погребено тело Р.Б. ... умер 1908 г. сентября ...
Село Полошки Глухівського району		
53.	Мрамурова плита на цвинтарі біля Миколаївського храму	Признательная и неутешная дочь и сестра Отцу, Матери и Брату Алексей Алексеевич Литвинов сконч. 18 сентября 1843 Мария Михайловна Литвинова рожденная Марковичева сконч. 18 января 1839 Михаил Алексеевич Литвинов сконч. 22 ноября 1851
54.	Стела з дикого каменю у парку родини Скоропадських	Здесь погребена надворная советница Анастасия Васильевна Марковичева рожденная графиня Гудовичева родилась 1783 года декабря 3 дня скончалась 1818 года января 12 числа

Посилання

1. ГКМ, КН-1844 / М-176.
2. Малина В.В. Стовопо- і пнеподібні камяні хрести України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukraci/history/2008/76-63-23.pdf>; Малина В.В. Архітектура хрестокаменя. – Миколаїв, 2006. – 128 с.
3. Мозир М. Кам'яні свідки мистецьких зв'язків // Проблеми українського термінологічного словника в мистецтвознавстві й етнології. Науковий збірник пам'яті Миколи Трохименка. Т.1. // Праці наукового товариства ім. М. Трохименка. Вип. VI. – К., 2002. – 263 с.
4. Кузенко П. Народні кам'яні надмогильні хрести Українських Карпат середини XVIII – першої половини XX ст.

(історія, типологія, художні особливості). – К., 2005. – 20 с.

5. Пуцко В. Глухівські хрести // Сіверщина в контексті історії України. Збірник наукових праць. – Суми: Видавничий будинок «Еллада», 2007. – 214 с.

Зайцева Н.А. Глуховские надгробия

В статье вводится в научный оборот информация о глуховских надгробиях, которые находятся в фондах Глуховского городского краеведческого музея, на погосте Спасо-Преображенской, Трех-Анастасиевской церквей, Вознесенском кладбище г. Глухова, кладбищах Глуховского района, датированные XVIII – началом XX в., с целью дальнейших краеведческих, генеалогических исследований, изучения истории развития каменного дела в крае.

Ключевые слова: Глухов, Глуховский район, надгробия, их описание, стелы, кресты, плиты, текст высеченных надписей.

Zaitseva N.O. Hlukhiv graves

In this article the information about Hlukhiv graves is included, which is in the funds of Hlukhiv local museum, on the cemetery of Spaso-Preobrazenska, Anastasiivska churches, Voznesenske cemetery of Hlukhiv and Hlukhiv Region of the XVIII – the beginning of XX century, with the aim of future genealogical exploration, learning the history of development of stone-cutting craft in the region.

Key words: Hlukhiv, Hlukhiv Region, graves, the description, cross, ceiling, the text of carving sign.

22.03.2013 p.

УДК 261.5 (447.51)

**В.М. Терентьєва
Т.А. Ведмідь**

ПУТИВЛЬСЬКИЙ НЕКРОПОЛЬ: РАСКАЗІВСЬКЕ КЛАДОВИЩЕ

У статті представлені матеріали некрополістичних досліджень з метою їх введення у науковий обіг.

Ключові слова: некрополь, Путивль, Рассказівське кладовище, пам'ятка, поховання, плита.

Некрополістичні дослідження є невід'ємною складовою частиною у справі збереження національної культурної спадщини. Враховуючи той факт, що з кожним роком некрополістичних пам'яток стає все менше і менше, актуальність вивчення цього питання цілком зрозуміла і не потребує доказів.

На сьогодні в Україні системним вивченням некрополістичних об'єктів займаються дослідники Центру пам'ятокознавства НАН України, Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (УТОПІК) і Інституту археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України (ІУАД).

Метою цієї статті є надання скороченого опису некрополістичних пам'яток Рассказівського кладовища у Путивлі та введення їх у науковий обіг для подальших досліджень.